

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

THEORETICAL BASES OF FORMATION OF FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES

У статті узагальнено підходи до ідентифікування поняття «фінансова безпека підприємств», окреслено причини важливості фінансової складової для забезпечення економічної безпеки підприємств. Розглянуто в загальному сутність економічної безпеки підприємств. На основі проведених досліджень запропоновано трактування «фінансової безпеки підприємств», схематично представлено теоретичні засади формування вказаного економічного явища. У науковій праці описано складові теоретичні засади формування фінансової безпеки підприємств: встановлення цілей, завдань, принципів; розроблення і впровадження системи фінансової безпеки, здійснення моніторингу, контролю та перевірки системи фінансової безпеки. Запропоновано схематично представити взаємозв'язок між фінансовою безпекою підприємств та держави. Описано вплив держави на забезпечення фінансової безпеки підприємств загалом та навпаки через різноманітні інструменти та механізми.

Ключові слова: бізнес-середовище, безпека, економічна безпека, фінансова безпека, моніторинг.

УДК 336:658.1:005

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.85-3>

Дрималовська Х.В.

к.е.н., старший викладач
кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва,
Національний університет
«Львівська політехніка»

Брунець О.О.

аспірант кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва,
Національний університет
«Львівська політехніка»

Drymalovska Khrystyna

National University «Lviv Polytechnic»

Brunets Oleh

National University «Lviv Polytechnic»

The current state of the business environment is marked by several constant and unexpected changes (Russian armed aggression, fluctuations in market conditions, changes in legislation, political instability, technological innovations, economic shifts, and other factors). Such changes create new financial and market risks that need to be taken into account when managing enterprises. Therefore, among the priorities of economic entities, the importance of ensuring financial security at the micro and macro levels for different groups of stakeholders (owners, managers, investors, consumers, etc.) is given to ensuring financial security at the micro and macro levels. In this regard, managers of business entities need to carefully analyze and assess financial risks, develop strategies to reduce and manage these risks and make informed management decisions to ensure financial stability and security in an unstable and uncertain business environment and constantly adapt the financial security system to ensure the sustainability and success of the enterprise. The article summarizes approaches to identifying the concept of "financial security of enterprises" and outlines the reasons for the importance of the financial component in ensuring the economic security of enterprises. The essence of economic security of enterprises is considered in general. Based on conducted research, an interpretation of the "financial security of enterprises" is proposed, and theoretical principles of forming this economic phenomenon are schematically presented. The components of the theoretical foundations of forming financial security of enterprises are described in the scientific work: setting goals, tasks, and principles; development and implementation of a financial security system, monitoring, control, and verification of the financial security system. A schematic representation of the relationship between the financial security of enterprises and the state is proposed. The impact of the state on ensuring the financial security of enterprises is described in general and vice versa through various tools and mechanisms.

Key words: business environment, security, economic security, financial security, monitoring.

Постановка проблеми. Сучасний стан бізнес-середовища відзначається рядом постійних та несподіваних змін (російська збройна агресія, коливання ринкових умов, зміни в законодавстві, політична нестабільність, технологічні інновації, економічні зрушення та інші фактори). Такі зміни створюють нові фінансові та ринкові ризики, які потрібно враховувати під час управління підприємствами. Тому серед пріоритетних завдань суб'єктів економічних відносин відведено вагомe значення щодо забезпечення фінансової безпеки на мікро- та макрорівні для різних груп зацікавлених сторін (власники, керівники, інвестори, споживачі тощо). У зв'язку з цим, управлінцям суб'єктам підприємництва необхідно ретельно аналізувати та оцінювати фінансові ризики, розробляти стратегії зменшення та управління цими ризиками, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення фінансової стійкості та безпеки в умовах нестабільності та невизначеності бізнес-середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження щодо сутності поняття «фінансо-

вої безпека підприємств», причин важливості фінансової складової для забезпечення економічної безпеки підприємств відображено у працях таких науковців як Кушнір І.В., Болгов В.Є. [1], Пігуль Н.Г., Хомутенко А.В. [2], Вудвуд В.В., Батієвська О.В. [3], Краснокутська Н. С., Коптева Г. М. [4]. Особлива увага приділяється роботам, що розглядають цілі, завдання, принципи фінансової безпеки підприємств, роль досліджуваного економічного явища у формуванні національної фінансово-кредитної сфери [5–9].

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізованні існуючих підходів до розуміння поняття «фінансова безпека підприємств», виокремленні ключових складових теоретичних засад формування фінансової безпеки підприємств, представлення взаємозв'язку між фінансовою безпекою підприємств та держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека підприємств – це комплексна система заходів та стратегій, які мають на меті забезпечити їх стійке функціонування в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. Одним із ключо-

вих компонентів економічної безпеки є фінансова безпека, оскільки фінансовий стан підприємства визначає його можливість витримати різноманітні виклики та забезпечити стабільність. Взагалі поняття «безпека» означає стан будь-якого об'єкта, для якого характерним є достатній рівень захищеності, відсутність негативного впливу будь-яких факторів [1].

Важливість фінансової складової для забезпечення економічної безпеки підприємств обумовлено низкою причин:

- фінансова діяльність передбачає вибір оптимальних джерел формування фінансових ресурсів з метою реалізації економічної стратегії підприємств;

- проведення фінансових операцій відзначаються стабільним характером, оскільки забезпечує фінансування різних напрямків діяльності підприємств;

- посилена роль фінансової діяльності у стабілізації економічного розвитку підприємств через формування різних страхових та цільових фондів, які допомагають забезпечити фінансову стійкість в умовах невизначеності;

- високий рівень загрози для діяльності підприємств через фінансові ризики, зумовлюючи наслідки, що пов'язані із банкрутством, поглинанням, втраті власного капіталу тощо [2].

Як бачимо, фінансова складова визначається як критичний елемент для забезпечення економічної безпеки підприємств, і ефективно управління фінансами стає стратегічно важливим для досягнення стійкості та успішності підприємств у сучасних умовах бізнесу. Проте першочергово необ-

хідно зрозуміти в чому полягає суть фінансової безпеки підприємств. Так у науковій праці [2] автор наводить інтерпретацію досліджуваного поняття через поєднання двох підходів, а саме: здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім небезпекам; досягнення цілей господарської діяльності підприємства як основного пріоритету. В результаті цього під фінансовою безпекою розуміє «здатність підприємства самостійно розробляти і провадити фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії в умовах невизначеної і конкурентного середовища» [2].

Вудвуд В.В. та Батієвська О.В. стверджують, що фінансова безпека підприємства – «це такий його фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи» [3].

Загальний підхід авторів до визначення фінансової безпеки підприємства включає аспекти балансу, стійкості, ефективності та сталого розвитку. Такий підхід може слугувати основою для розробки стратегій забезпечення фінансової стійкості та управління ризиками в сучасних умовах ведення діяльності. Наведемо декілька підходів до розуміння фінансової безпеки підприємств у табл. 1.

Таблиця 1

Узагальнені підходи до ідентифікування поняття «фінансова безпека підприємств»

№ п/п	Підходи	Характеристика
1.	Інтегрований	Фінансова безпека розглядається як частина загальної економічної безпеки підприємства, акцентуючи увагу на застосуванні ефективних інструментів управління фінансовою сферою.
2.	Об'єктний	Фінансова безпека підприємства є самостійним об'єктом управління, і підприємство повинно бути здатним ефективно використовувати свої фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей.
3.	Ресурсно-функціональний	Фінансова безпека розглядається як стан підприємства, який характеризується стійкістю до різноманітних зовнішніх і внутрішніх загроз.
4.	Управлінський	Фінансова безпека як система управління ризиками, де ключовим завданням є ідентифікація, аналіз і управління фінансовими ризиками.
5.	Процесний	Фінансова безпека як постійний процес, що забезпечує стабільність та фінансову рівновагу підприємства.
6.	Системний	Фінансова безпека як система, що забезпечується оптимальним балансом між різними фінансовими ресурсами та підсистемами підприємства.
7.	Комплексний	Фінансова безпека підприємства як комплексна характеристика стану захищеності фінансових інтересів підприємства і їх відповідність існуючому потенціалу і встановленим цілям, що дозволяє протидіяти різним негативним чинникам в результаті здійснення діяльності.

Джерело: сформовано на основі [4]

Як бачимо з табл. 1 фінансова безпека підприємства є складною та багатогранною концепцією, яка може бути розглянута з різних точок зору. Ці підходи взаємодіють і можуть використовуватися разом для створення комплексної системи забезпечення фінансової безпеки підприємства.

На основі вищенаведених підходів пропонуємо трактувати «фінансову безпеку підприємств» як важливу складову їх економічної безпеки, що ґрунтується на встановленні цілей, завдань, принципів, зумовлюючи реалізацію заходів щодо розроблення, впровадження та моніторингу ефективної фінансової системи в умовах мінливого конкурентного середовища. Цей підхід дозволяє підприємствам створити систему, яка допомагає їм ефективно вирішувати фінансові завдання та забезпечувати стійкість у змінних умовах ринку. Фінансова безпека стає не лише окремою функцією, але і важливою складовою загальної економічної безпеки підприємства. Схематично відобразимо теоретичні засади формування фінансової безпеки підприємств на рис. 1.

Встановлення цілей фінансової безпеки є важливим етапом для ефективного управління фінансами і забезпечення стабільності фінансового стану суб'єкта підприємництва у майбутньому. Основні цілі фінансової безпеки можна згрупувати в декілька категорій:

- фінансові: забезпечення достатньої ліквідності, зниження рівня фінансового ризику, збільшення прибутковості та ефективності використання ресурсів;
- технологічні: впровадження сучасних технологій для оптимізації фінансових процесів, забезпечення кібербезпеки та захисту фінансових даних;
- управлінські: формування достатньої інформаційної бази для розробки альтернативних рішень розвитку підприємства; забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами; розробка стратегій для адаптації до змін у фінансовому середовищі; створення системи моніторингу та контролю за фінансовою діяльністю;

- кадрові: підвищення кваліфікації, забезпечення стабільності та мотивації персоналу сфері фінансів [5; 6].

На основі вищезазначених цілей можна сформулювати такі завдання [7]:

- захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників: система фінансової безпеки повинна гарантувати, що дії підприємства та його працівників відповідають законодавству; захист власності, інтелектуальної власності та інших прав підприємства від незаконних атак чи порушень;
- збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування розвитку обстановки: збір та опрацювання фінансової інформації для розуміння поточного стану підприємства; аналізування ринкових тенденцій і економічних факторів для прогнозування майбутньої ситуації; оцінювання ризиків і можливостей для розробки стратегій управління;
- вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів при працевлаштуванні: аналізування діяльності партнерів та конкурентів для розуміння ринкового середовища; перевірка кредитоспроможності клієнтів і партнерів; дослідження кандидатів на роботу для забезпечення відповідності вимогам та уникнення ризиків при влаштуванні персоналу;
- виявлення, попередження і припинення можливої протиправної та іншої негативної діяльності співробітників: моніторинг діяльності працівників для виявлення будь-яких ознак неправомірної поведінки; розробка процедур і систем для попередження корупції та інших правопорушень; дії для припинення можливих загроз безпеці підприємства, які можуть виникнути внаслідок внутрішньої діяльності;
- забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей: розроблення заходів для збереження активів і фінансових ресурсів підприємства; використання технологій та процедур для захисту конфіденційної інформації;
- отримання необхідної інформації для розроблення оптимальних управлінських рішень:

Рис. 1. Теоретичні засади формування фінансової безпеки підприємств

Джерело: сформовано авторами на основі [1–7]

забезпечення системи фінансової звітності для обґрунтованого прийняття управлінських рішень; отримання актуальної інформації для вдосконалення стратегій і тактик фінансової діяльності компанії.

Побудову ефективної системи фінансової безпеки підприємств необхідно здійснювати з врахуванням таких принципів: системність, безперервність, законність, об'єктивність, обґрунтованість, плановість, економічна доцільність, результативність, оптимізація витрат, ефективність управлінських рішень, інформованість, збалансованість інтересів, своєчасність, постійний моніторинг, активність, інтегрованість, пріоритетність використання внутрішніх ресурсів [3].

Розроблення і впровадження системи фінансової безпеки ґрунтується на таких ключових аспектах: вивчення особливостей здійснення підприємницької діяльності, розглянути потенційні ризики в контексті конкретної сфери; вчасне виявлення і оцінка загроз, які можуть впливати на фінансову стійкість підприємства; визначити рівень ефективності існуючих заходів забезпечення безпеки; розглянути та затвердити пропозиції щодо впровадження конкретних заходів покращення фінансової безпеки [7].

Здійснення моніторингу, контролю та перевірки системи фінансової безпеки передбачає аналізування ключових фінансових показників з метою порівняння отриманих результатів з планами. Це, у свою чергу, створює можливість коригування планів через застосування відповідних заходів. Крім того, здійснення систематичного аналізу коригувань дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, що служить основою для прийняття управлінських рішень. Постійний моніторинг та коригування допомагають досягати встановлених цілей в умовах змінного економічного середовища [7]. Фінансову безпеку розглядають не лише на рівні підприємств, але й на рівні держави [8]. Представимо взаємозв'язок між фінансовою безпекою підприємств та держави на рис. 2.

Взаємодія між фінансовими системами підприємств і держави формує національну фінансово-кредитну сферу. Держава впливає на стан

фінансової безпеки підприємств через різноманітні інструменти та механізми, які реалізуються за допомогою [9]:

- чинного законодавства у фінансово-кредитній сфері через реалізацію податкової, грошово-кредитної, інвестиційної політик;
- здійснення контролю за фінансами підприємств через відповідні державні органи, що включає нагляд за дотриманням законодавства та забезпечення фінансової стабільності;
- надання консультацій та методичної допомоги підприємствам у формуванні їхньої фінансової політики через рекомендації щодо оптимізації фінансових процесів та використання доступних інструментів.

Вплив підприємств на фінансову безпеку держави прослідковується через ряд заходів і дій [9]:

- сплату податків та внесків на соціальне страхування, що використовуються для фінансування різних галузей, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога та інфраструктурні проекти, підтримуючи фінансову стійкість держави;
- забезпечення держави додатковими валютними доходами через здійснення експортної діяльності підприємствами;
- відкриття банківських депозитів, зумовлюючи збільшення національних резервів;
- інвестування в розвиток власної сфери діяльності може призвести до зростання економіки держави в цілому.

Як бачимо, спільні дії підприємств і держави у фінансовому сегменті є важливим фактором для досягнення стабільності та ефективності національної фінансово-економічної системи, а саме: захист інтересів різних учасників економічного процесу, сприяння розвитку нових фінансових технологій та інновацій, забезпечення взаємовигідних умов стимулювання інвестицій, регулювання макроекономічних параметрів тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Опрацювання наукових праць [1–9] дозволило представити теоретичні засади формування фінансової безпеки підприємств через виокремлення таких ключових аспектів: встановлення цілей, завдань, принципів фінансової безпеки;

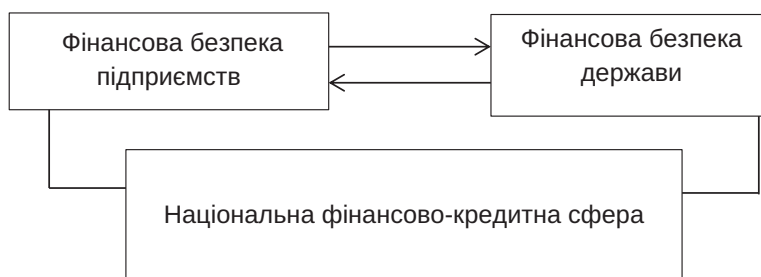

Рис. 2. Взаємозв'язок між фінансовою безпекою підприємств та держави

Джерело: сформовано авторами на основі [9]

розроблення і впровадження системи фінансової безпеки; здійснення моніторингу, контролю та перевірки системи фінансової безпеки. Зазначені аспекти дозволяють виявити, аналізувати та усунути ризики, що впливають на фінансову стабільність підприємств, враховуючи динаміку бізнес-середовища. Крім того, взаємодія між фінансовими системами підприємств і держави відіграє ключову роль у формуванні національної фінансово-кредитної сфери.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кушнір І.В., Болгов В.Є. Сутність фінансової безпеки підприємства та методики її дослідження. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Том 2. № 14. С. 232–236.
2. Пігуль Н.Г., Хомутенко А.В. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства та механізм управління нею. *Вісник СумДУ Серія «Економіка»*. 2019. № 2. С. 80–87.
3. Вудвуд В.В., Батієвська О.В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. 2019. № 25. С. 89–93.
4. Краснокутська Н.С., Коптева Г.М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 7. С. 14–19.
5. Бердар М. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка*. 2016. № 125. С. 73–76.
6. Pavlov K., Pavlova O., Kryzhanivsky S., Savchuk A. Financial security of Ukrainian enterprises: current status, main problems and ways to solve them. *Socio-Economic Problems and the State*. 2022. Vol. 1 (26). P. 3–11.
7. Вівчар О. Практичний базис системи фінансової безпеки підприємницьких структур: нові виклики та можливості. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*. 2023. Вип. 1. С. 8–13.
8. Titenko Z. Theoretical foundations of financial security of the enterprise. *Електронний журнал «ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО»*. 2022. Вип. №44.
9. Новіченко Л.С., Свирида О.А. Фінансова безпека підприємства як основа фінансової безпеки держави. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 4(04). С. 27–31.

REFERENCES:

1. Kushnir I.V., Bolhov V.Ye. (2022) Sutnist finansovoi bezpeky pidpriemstva ta metodyky yii doslidzhennia [The essence of financial security of the enterprise and methods of its research]. *Visnyk studentskoho naukovooho tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa*, vol. 2, no. 14, pp. 232–236. (in Ukrainian)
2. Pihul N.H., Khomutenko A.V. (2019) Teoretychni osnovy finansovoi bezpeky pidpriemstva ta mekhanizm upravlinnia neiu [Theoretical foundations of financial security of the enterprise and its management mechanism]. *Visnyk SumDU Seriiia «Ekononika»*, no. 2, pp. 80–87. (in Ukrainian)
3. Vudvud V.V., Batiievaska O.V. (2019) Finansova bezpeka pidpriemstva: sutnist, tsili, pryntsyepy ta shliakhy zabezpechennia [Financial security of the enterprise: essence, goals, principles and ways of ensuring]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, no. 25, pp. 89–93. (in Ukrainian)
4. Krasnokutska N.S., Koptieva H.M. (2019) Definiitsia poniattia «finansova bezpeka pidpriemstva»: osnovni pidkhody ta osoblyvosti [Definition of the concept of "financial security of the enterprise": basic approaches and features]. *BIZNESINFORM*, no 7, pp. 14–19. (in Ukrainian)
5. Berdar M. (2016) Zabezpechennia finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva [Ensuring financial security of business entities]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka. Ekonomika*, no. 125, pp. 73–76. (in Ukrainian)
6. Pavlov K., Pavlova O., Kryzhanivsky S., Savchuk A. (2022) Financial security of Ukrainian enterprises: current status, main problems and ways to solve them. *Socio-Economic Problems and the State*, vol. 1 (26), pp. 3–11.
7. Vivchar O. (2023) Praktychnyi bazys systemy finansovoi bezpeky pidpriemnytyskykh struktur: novi vyklyky ta mozhlyvosti [Practical basis of the system of financial security of business structures: new challenges and opportunities]. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*, vol. 1, pp. 8–13. (in Ukrainian)
8. Titenko Z. (2022) Theoretical foundations of financial security of the enterprise. *Elektronnyi zhurnal «EKONOMIKA TA SUSPILSTVO»*, no. 44.
9. Novichenko L.S., Svyryda O.A. (2023) Finansova bezpeka pidpriemstva yak osnova finansovoi bezpeky derzhavy [Financial security of the enterprise as the basis of financial security of the state]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 4(04), pp. 27–31. (in Ukrainian)